

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بدون نفت بدون تحریم

www.ketab.ir

تألیف:

علی رحیمی

مجید توکلی

بسیج دانشجویی دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام)

۲۲۳۹۸۷۷

دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام)

مؤسسه چاپ و انتشارات

سرشناسه	ر حیمی، علی، ۱۳۷۴ -
عنوان و پدیدآور	بدون نفت بدون تحریم / تألیف علی رحیمی، مجید توکلی؛ [برای] بسیج دانشجویی، دانشگاه جامع امام حسین (ع).
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع) - مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	شانزده، ۱۸۹ ص: مصور (رنگی)، جدول (بخشی رنگی).
فروست	دانشگاه جامع امام حسین (ع)، مؤسسه چاپ و انتشارات؛ ۹۹۹: سری اقتصاد - ۱۷
شابک	۰۳۷-۰۲۸۶-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۸۵-۱۸۹.
موضوع	صنعت -- ایران (Industries -- Iran)
موضوع	کشاورزی -- ایران (Agriculture -- Iran)
موضوع	صادرات غیرنفتی -- ایران (Nonpetroleum exports -- Iran*)
شناسه افزوده	توکلی، مجید، ۱۳۷۴ -
شناسه افزوده	دانشگاه جامع امام حسین (ع)، بسیج دانشجویی
شناسه افزوده	دانشگاه جامع امام حسین (ع) - مؤسسه چاپ و انتشارات
رده بندی کنگره	HC ۴۷۵ :
رده بندی دیویی	۳۳۸/۹۵۵ :
شماره کتاب شناسی ملی	۸۴۷۹۷۶۷ :

کلیه حقوق، اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس برای دانشگاه جامع امام حسین (ع) محفوظ است.

• عنوان: بدون نفت بدون تحریم

• تألیف: علی رحیمی - مجید توکلی

• صفحه آرای: ناهید آقامیرزایی

• لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ بلاغ

• نوبت چاپ: اول (شهریور ماه ۱۴۰۰)

• شمارگان: ۳۰۰ نسخه

• قیمت: ۶۵۰/۰۰۰ ریال

• نشانی: تهران، بزرگراه شهید بابایی، بعد از پل لشکرک، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، معاونت پژوهش و فناوری.

مؤسسه چاپ و انتشارات، تلفن: ۷۴۱۸۸۲۶۰ دورنگار: ۷۴۱۸۸۲۷۴

• مرکز پخش: تهران، میدان فردوسی، فروشگاه و نمایشگاه مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه جامع امام حسین (ع).

تلفن: ۸۸۸۳۹۲۹۷

بسم الله الرحمن الرحيم

«يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا...»

حکمت را به هرکس بخواهد می‌دهد و کسی که به او حکمت داده شود، حقا خیری فراوان داده شده است...

(سوره مبارکه بقره - آیه ۲۶۹)

انقلاب کبیر اسلامی، نمونه‌ای بی‌بدیل تاریخی، از حرکت اجتماعی عظیمی است که با سرنگونی طاغوت و برپایی نظام مقدس جمهوری اسلامی، امیدهای فراوانی را در دل مستضعفان و آزادی‌خواهان جهان برای تحقق آرمان‌های بلند دولت اسلامی، جامعه اسلامی و درنهایت، تمدن بزرگ اسلامی پدید آورد. در این میان، نهادهای علمی، به‌ویژه دانشگاه‌ها، باید نقش کلیدی سوزن‌بانی و هدایت قطار پیشرفت و رشد جامعه در مسیر صحیح انقلابی را ایفا نمایند.

دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام به‌عنوان «دانشگاه سازمانی سپاه در تراز انقلاب اسلامی» با شعار «تزکیه، جهاد علمی، دانشگاه تمدن‌ساز»، در کنار مسئولیت مهم انسان‌سازی و تربیت سربازان عصر ظهور، وظیفه تولید و نشر معارف پاسداری از انقلاب اسلامی را نیز برعهده دارد. در این راستا، معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه به‌منظور تکمیل چرخه مدیریت دانش بومی با سه ویژگی «اسلامی بودن»، «روزآمدی» و «کارآمدی»، با هدف دستیابی به مرجعیت علمی، افتخار و تلاش دارد تا زمینه و بستر لازم برای اساتید و پژوهشگران محترم این عرصه را فراهم نماید. امید است در سایه الطاف بیکران الهی و با گسترش فعالیت‌های انتشاراتی مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام این رسالت خطیر تحقق یابد.

در پایان، بر روح ملکوتی معمار و رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی ره و همچنین شهدای گرانقدر انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و مدافعان حرم درود می‌فرستیم و با آرزوی سلامتی و توفیقات هرچه بیشتر مقام معظم‌رهبری، امام خامنه‌ای ره و نیز خدمتگزاران اسلام و کشور، از اساتید، فرهیختگان و اهل نقد و نظر تقاضا داریم با ارائه نظرها و پیشنهادهای خود، ما را یاری فرمایند.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

معاونت پژوهش و فناوری

دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیشگفتار..... (پانزده)

۱	بخش اول: اهمیت صنایع تبدیلی
۱	مقدمه
۲	اهمیت صنایع تبدیلی
۴	ترسیم اقتصاد نفتی و بیان مشکلات آن
۴	مقدمه
۶	اقتصاد نفتی
۸	مشکلات اقتصاد نفتی
۹	مشکلات زیست محیطی نفت
۱۱	بیان شرایط تحریمی اقتصاد کشور
۱۱	مقدمه
۱۱	انواع تحریم‌ها
۱۲	الف) تحریم‌های سیاسی و دیپلماتیک
۱۳	ب) تحریم‌های نظامی
۱۳	ج) تحریم‌های حوزه فناوری
۱۴	د) تحریم‌های اقتصادی
۱۶	مزایای اقتصاد غیرنفتی در مقابل اقتصاد نفتی و تحریمی
۱۶	مقدمه
۱۷	مزایای اقتصاد غیرنفتی
۲۱	بیان ظرفیت‌های غیرنفتی اقتصاد ایران
۲۱	مقدمه
۲۱	گردشگری
۲۴	جایگاه صنعت گردشگری در ایران

۲۷	علل عقب‌ماندگی صنعت گردشگری در ایران
۲۹	دانش‌بنیان
۳۰	محصولات دانش‌بنیان با فناوری بالا (High-tech)
۳۱	محصولات دانش‌بنیان
۳۱	خدمات دانش‌بنیان
۳۲	اهمیت صادرات محصولات و خدمات دانش‌بنیان
۳۳	میزان صادرات محصولات دانش‌بنیان در ایران
۳۵	گزارش شاخص نوآوری جهانی
۳۶	آمار بانک جهانی
۳۷	کریدور
۳۹	کریدور اقتصادی پاکستان- چین از مبدأ بندر گوادر
۴۳	کریدور ایران- آسیای مرکزی از مبدأ چابهار
۵۲	بیان مزیت‌های ایران در حوزه کشاورزی و صنایع تبدیلی کشاورزی
۵۳	اقتصاد در بخش کشاورزی
۵۳	ارزش‌افزوده
۵۴	تراز تجاری
۶۱	تهدیدها و نقاط ضعف جدی بخش کشاورزی در تحقق گام دوم انقلاب اسلامی
۶۲	ظرفیت‌ها و فرصت‌های پیشروی بخش کشاورزی در تحقق گام دوم انقلاب اسلامی
۶۲	۱. تنوع اقلیمی
۶۳	۲. نیروی انسانی حرفه‌ای
۶۳	۳. موقعیت جغرافیایی
۶۵	امکانات و وضعیت موجود تولیدات
۶۶	برنامه کنارگذاری کشت محصول (aside set)
۶۶	سیاست‌های کاهش هزینه مبادله
۶۶	کاهش یارانه برخی از محصولات غذایی
۶۷	به‌کارگیری قیمت تضمینی
۶۷	بازاریابی و کیفیت بسته‌بندی
۶۷	صنایع تبدیلی
۶۸	تعریف صنایع تبدیلی

۶۸	اهداف تأسیس کارخانه‌های صنایع تبدیلی
۷۰	بررسی مشکلات صنایع تبدیلی
۷۱	صادرات محصولات صنایع تبدیلی
۷۲	کیفیت محصولات تولیدی و پیروی از استانداردهای بین‌المللی
۷۲	بسته‌بندی
۷۴	بازاریابی و اطلاع‌رسانی
۷۶	فهرست منابع

بخش دوم: کشاورزی مبنای اقتصاد

۸۱	مقدمه
۸۵	تولیدات باغی و زراعی کشور
۹۱	عملکرد صنایع تبدیلی و غذایی بخش کشاورزی
۹۲	صنایع تبدیلی و غذایی محصولات دامی
۹۲	صنایع تبدیلی و غذایی محصولات گیلاتی
۹۳	صنایع تبدیلی و غذایی محصولات باغی
۹۳	صنایع تبدیلی و غذایی محصولات زراعی
۹۶	موضوع اول: سیب
۹۶	مقدمه
۹۷	تاریخچه کشت سیب
۹۷	ارقام سیب
۹۸	آمار تولید، سطح زیر کشت و بازدهی قطیها؛ صادرات و واردات کل کشور
۱۰۱	مقایسه قیمت داخلی و خارجی مشتقات سیب
۱۰۳	اولویت
۱۰۳	ظرفیت راه‌اندازی
۱۰۴	کمپوت سیب
۱۰۷	مربای سیب
۱۰۸	جیس سیب
۱۰۹	موضوع دوم: مرکبات
۱۰۹	مقدمه

۱۱۰	انواع مرکبات
۱۱۱	آمار تولید، سطح زیرکشت و میزان تولید مرکبات
۱۱۹	صادرات
۱۲۱	قیمت جهانی مشتقات پرتقال
۱۲۳	مقایسه قیمت داخلی و خارجی مشتقات پرتقال
۱۲۴	صنایع تبدیلی موجود در ایران
۱۲۵	موضوع سوم: کیوی
۱۲۵	مقدمه
۱۲۶	مزایای کیوی
۱۲۷	آمار تولید، سطح زیرکشت و بازدهی قطب‌های تولید کیوی
۱۳۰	صادرات
۱۳۲	قیمت جهانی مشتقات کیوی
۱۳۵	مقایسه قیمت داخلی و خارجی مشتقات کیوی
۱۳۶	ظرفیت راه‌اندازی
۱۳۶	مربا
۱۳۷	موضوع چهارم: عناب
۱۳۷	مقدمه
۱۳۸	تجزیه و تحلیل عرضه و تقاضا
۱۳۹	بسته‌بندی عناب
۱۴۰	خواص دارویی عناب
۱۴۱	آمار تولید، سطح زیر کشت و بازدهی قطب‌های عناب
۱۴۳	صادرات
۱۴۵	محصولات تولید شده
۱۴۵	بازار جهانی
۱۴۷	موضوع پنجم: زعفران
۱۴۷	مقدمه
۱۴۸	آمار تولید، سطح زیر کشت و بازدهی قطب‌های زعفران کشور
۱۵۲	توزیع مکانی تولیدکنندگان زعفران کشور
۱۵۳	صادرات

۱۵۶		قیمت جهانی مشتقات زعفران
۱۵۸		کشت زعفران
۱۵۹		ارزش غذایی و دارویی زعفران در بخش‌های مختلف
۱۶۰		ظرفیت راه‌اندازی
۱۶۲		موضوع ششم: خرما
۱۶۲		مقدمه
۱۶۳		انواع خرما
۱۶۵		آمار تولید، سطح زیر کشت و بازدهی قطب‌های زعفران کشور
۱۷۰		مقایسه میانگین داخلی و خارجی مشتقات خرما
۱۷۱		قیمت جهانی مشتقات خرما
۱۷۴		میزان صادرات خرما به کشورهای مختلف
۱۷۶		ارزش گمرکی خرما و مشتقات آن برای صادرات
۱۷۷		موضوع هفتم: زرشک
۱۷۷		مقدمه
۱۷۹		خواص درمانی زرشک
۱۸۰		آمار تولید، سطح زیر کشت و بازدهی قطب‌ها، صادرات و واردات کل کشور
۱۸۱		صادرات محصول زرشک
۱۸۳		ظرفیت راه‌اندازی
۱۸۳		روش تولید زرشک
۱۸۴		محصولات طرح
۱۸۵		فهرست منابع

پیشگفتار

فقر به عنوان معضلی اجتماعی، خود ریشه در کمبودهای اقتصادی داشته و همواره درصدی ولو اندک از جوامع مختلف را به خود اختصاص داده است. تأثیرات فوق العاده عمیقی که فشارهای اقتصادی بر دیگر ابعاد فضا چون ضوابط فرهنگی، اجتماعی و روانشناختی افراد می گذارد بسیاری از محققان را بر آن داشته تا استراتژی های توسعه را در بلندمدت مدنظر قرار دهند؛ یکی از بخش هایی که ظرفیت قابل توجهی برای تولید از خود نشان داده و در صورت توجه به آن می توان اهرم قدرتمندی برای فائق آمدن بر مشکلات اقتصادی ناشی از تحریم به دست آورد کشاورزی و ظرفیت های آن است. برخلاف صنایع دیگر، کشاورزی در کشور ما اثر چندانی از تحریم ها نمی پذیرد و چون عمده تجهیزات مورد نیاز در کشور موجود است، با وجود خشکسالی های موجود نیز به خوبی می توان بدان به چشم یک ابزار قوی برای تحقق اقتصاد مقاومتی نگریست. یکی از ابزارهایی که می تواند توسعه کشاورزی و کاهش ضایعات ناشی از تولید را به ارمغان آورده و با تنوع اقتصاد کشور، اشتغال زایی و توانمندسازی مردم محلی باری از دوش اقتصاد کشور بردارد صنایع تبدیلی است. در بیانی بهتر، صنایع تبدیلی ضمن آنکه از میزان بیکاری های دائمی و فصلی در مناطق روستایی کم کرده، بستر مناسبی برای توسعه بخش کشاورزی فراهم نموده و به افزایش تولیدات، بهره وری، ایجاد فرصت های شغلی، تأمین نیازها، پیوند با دیگر بخش های اقتصادی و کاهش نابرابری های منطقه ای منجر شده است. به همین دلیل است که بعضاً صنایع تبدیلی را پیش نیاز راهبرد صنعتی شدن و تأمین کننده امنیت غذایی در کشور می دانند؛ چون این صنایع می توانند از نقش

تامینی مواد غذایی و نیز امنیت غذایی بالایی برخوردار باشد. در بدوی‌ترین فعالیت‌هایی که برای توسعه صنایع تبدیلی در هر کشوری و نیز ایران باید انجام شود شناخت ظرفیت‌های کشاورزی هر منطقه و مایحتاج هر یک از حیط صنایع تبدیلی است. اثر پیش رو که با محوریت کشاورزی و صنایع تبدیلی نگاشته شده، لازمه تحقق اقتصاد مقاومتی را در تمام زوایا یادآور می‌شود. امید است این نوشتار، هرچند اندک مورد اقبال مخاطبان قرار گیرد.

علی رحیمی - مجید توکلی

www.ketab.ir